

FARC: van idealisme tot drugshandel

Wat zijn de kansen voor vrede?

Amira Armenta

Inleiding

Historische context

De FARC van binnenuit

FARC en drugshandel

Hoe wordt de FARC gezien in Colombia?

Kansen voor vrede onder de regering-Uribe - *Intercambio humanitario* (humanitaire uitwisseling)

Conclusie

.....

Inleiding

Ik zal vanavond iets vertellen over de Colombiaanse guerrillabeweging FARC. De FARC is niet de enige gewapende groep die actief is in Colombia. Er zijn andere groeperingen: aan de linker kant bijvoorbeeld de ELN, en aan de rechter kant de Paramilitairen. Al die groepen dragen sterk bij aan het Colombiaanse conflict.

Als het onderwerp van deze lezing het Colombiaanse conflict was, dan zouden we over alle groepen moeten praten, en ook over de rol van het Colombiaanse leger. En we zouden dit allemaal moeten analyseren in het kader van de agrarische problemen van Colombia. Want uiteindelijk is in Colombia de grootse bron van het conflict de verdeling van grond in het land, de extreme concentratie van land in weinig handen, een probleem dat Colombia na anderhalve eeuw nog altijd niet heeft opgelost.

Maar, omdat ons onderwerp vanavond alleen de FARC is, laten we al die kwesties liggen.

Om de FARC kunnen begrijpen moeten we de groep in het historische, geografische en politieke kader plaatsen van het Colombia van de jaren 50 - een tijdperk dat bekend staat is als *La Violencia* (Het Geweld). Dat waren jaren van felle strijd tussen de twee heersende politieke krachten in het land: de *Liberales* en de *Conservadores*.

La Violencia was eigenlijk een oorlog tussen de eliten in bepaalde streken van het land. De politici in de steden gingen de confrontatie met elkaar aan in debatten, terwijl de echte strijd, met wapens en tienduizenden doden, werd gevoerd door de bevolking, vooral de armen, op het platteland. Geradicaliseerde liberale boeren formeerden toen de eerste guerrillagroepen. Sommige van die groepen hebben zich later ontwikkeld tot groepen met een communistische inspiratie. Dat is de oorsprong van de FARC. De FARC is dus verbonden met het gevecht tussen de heersende politieke bewegingen om de macht.

Dat was de situatie tot het moment dat de leiders van de twee partijen tot een overeenstemming kwamen. Het verdrag, dat bekend werd als *El Frente Nacional* en dat standhield van 1958 tot 1974, had de bedoeling de macht tussen de twee partijen te delen: elke partij kreeg om-en-om een termijn van vier jaar, voor alle posities in de

regering: het presidentschap, ministerposten, het hele staatsapparaat. Eindelijk zou een eind komen, dachten ze, aan de strijd op het platteland en al het geweld dat daarmee samenhang. Maar dat bleek niet het geval.

Het goede van dit verdrag was dat het een echte vrede bracht tussen de twee partijen, die in oorlog waren geweest sinds de negentiende eeuw. Maar, in sommige streken besloten de guerrillas (die toen, in 1958, nog liberalen waren) om actief te blijven. Dus in bepaalde streken van het land bleef het vuur branden.

Onder de pacificatie van de *Frente Nacional*, begon het stedelijke Colombia vooruit te gaan. Maar veel van de conflictstof was niet opgelost, zoals de strijd om grondgebied op het platteland.

Dit heeft een rol gespeeld bij het ontstaan van de FARC. En er speelden ook andere dingen mee, zoals.

- de buitenlandse invloed van die tijden, het hoogtepunt van de communistische bewegingen in de wereld (Koude Oorlog, Cubaanse Revolutie)
- de afwezigheid van de staat (scholen, medische voorzieningen, rechtspraak) in grote delen van het land, waar mensen ook niet rekenden op de hulp van de staat (en vaak wel met die van de guerrilleros).

Al die elementen hebben geholpen bij het ontstaan van de FARC als een linkse beweging midden jaren zestig. [Niet alleen in Colombia, ook in andere Latijns Amerikaanse landen verschenen toen dergelijke guerrilla groepen).

2 - Historische context

In de jaren 60 functioneerde de Frente Nacional en zijn vrede goed in de stedelijk kernen en in de delen van het land die dichtbevolkt zijn. De partijen deelden de macht, maar ze vergaten dat in bepaalde streken niet iedereen gelukkig was. Een van die streken was in Tolima (op de Central Bergketen van Colombia) een plaats bekend als Marquetalia. Daar had de guerrilla een sterke positie, het waren de oude *liberales* die nooit hun wapens hadden ingeleverd en die nu communistisch waren geworden. In mei 1964 voerde het Colombiaanse leger een grote aanval uit op die zone. De guerrilla sloeg terug, het waren dagen van sterke confrontatie: deze gebeurtenis markeerde het begin van de FARC. Ze riepen zichzelf uit tot een rebellengroep met communistische opvattingen.

Op dat moment en tot het begin van de jaren 80, had FARC een duidelijk communistische ideologie, volgens het model van de Sovjet Unie en de revolutie van Castro in Cuba: de bedoeling was de regering afzetten, de macht te grijpen en een communistisch systeem in Colombia vestigen.

In de bijna 20 jaren daarna was de FARC actief, soms meer, soms minder, maar hun rol in het Colombiaanse leven, wat veiligheid betreft, was niet heel beslissend, het was erg bescheiden. De FARC verstoorde het leven van het land niet. Hun profiel was laag. De FARC was geconcentreerd in specifieke gebieden, en hun acties konden een bepaald niveau van onrust veroorzaken in die gebieden, maar zonder consequenties op nationaal niveau. Zelfs in vergelijking met andere Colombiaanse rebellen groeperingen, zoals M-19 of ELN, waren de acties van de FARC minder indrukwekkend.

Maar in hun gebieden ze waren belangrijk, tot het punt dat vaak kleine FARC-staten ontstonden binnen Colombia. Enclaves. Er werd toen gepraat van 'onafhankelijke republieken'. Maar die stonden ver weg van de belangrijkste economische en bevolkingscentra. Volgens de schattingen had de FARC toen tussen de 1.000 en 1.500 manschappen. Een relatief kleine groep dus.

Maar in het begin van de jaren tachtig, werden de acties van de FARC steeds zichtbaarder. De FARC begon aan een periode van expansie, niet alleen in aantallen manschappen, maar ook in de omvang van het grondgebied dat ze onder controle hadden.

Waarom gebeurde dat? Het had niets te maken met ideologie of historische ontwikkelingen, maar alles met de bloei van de illegale teelt van een gewas: namelijk, de cocastruik. In het begin, zo blijkt uit documenten, probeerde de leiding van de FARC, die toen nog steeds onder de invloed stond van de communistische ideologie, om zo veel mogelijk afstand te houden tot de drughandel. Maar de groeiende cocateelt, -productie en alle activiteiten die ermee te maken hadden, maakte het in traditionele FARC-streken praktisch onmogelijk voor een illegale groep er niet bij betrokken te raken. De FARC zocht de coca niet, maar de coca zocht de FARC, wordt wel gezegd. (Hierover er wordt veel gespeculeerd: zonder coca, zonder drughandel, was de FARC waarschijnlijk uiteindelijk verdwenen in het begin van de 80, zoals gebeurde met het guerrillagroepen in andere landen van het continent).

De FARC begon producenten (coca boeren) en drughandelaren belasting op te leggen, als een bron van inkomen. Het drama voor de FARC was dat hoe rijker ze hiermee werden, hoe zwakker de ideologie van de groep werd. Het waren jaren van veel recruterende, maar meeste boeren die bij de FARC kwamen deden dat meer om economische redenen dan uit ideologie. De FARC was een werkgever. Niet voor iedereen was dat natuurlijk het belangrijkste, want in die tijd, er waren nog steeds mensen uit de stedelijke middenklasse, studenten, intellectuelen die geloofden in het soort gevecht dat de FARC vertegenwoordigde. Maar de meeste strijders waren arme lokale boeren.

Tegen 1985 was de FARC sterk en verspreid over nieuwe, verschillende delen van het land. Het conflict was opgelaaid, en de acties van de FARC hadden daarin een steeds prominentere rol. Ze waren sterk genoeg dat ze accepteerden te onderhandelen met de regering van toen, (Belisario Betancourt), en over vrede te praten. Deze gesprekken liepen in het algemeen goed en de FARC (tenminste een deel ervan) toonde zich bereid zelfs de wapens neer te leggen. Ze waren zo serieus dat ze als eerste stap een legale politieke partij hebben gevormd. Op die manier ontstond de *Unión Patriótica* - gevormd niet alleen door ex-FARCs, maar ook door veel mensen die sympathie voor de FARC hadden, maar niet meer geloofden in de gewapende strijd. Er zaten ook de beste ideologen van de FARC in, de eerlijkste mensen.

Die gesprekken tussen de FARC en de regering liepen uiteindelijk mis - om verschillende redenen. Maar de geboorte van een linkse politieke partij (UP) was toch belangrijk, het was een teken dat een beslissend deel van de guerrilla bereid was om aan het politieke leven deel te nemen zonder gebruik van geweld.

Jammer genoeg was het Colombiaanse conflict op dat moment al zo ingewikkeld geworden, dat de overgang naar de legaliteit van mensen die eerlijk geloofden dat ze het systeem konden veranderen door verkiezingen, in feite onmogelijk was. Want op dat moment waren er nieuwe spelers en factoren, die negatief effect hadden op het maatschappelijke klimaat en de veiligheid in het land: de drugshandel en de paramilitaire groepen. Zonder die 2 factoren, hadden de gesprekken van de FARC met de regering van president Betancourt kunnen lukken. Dan was de UP nu een respectabele linkse politieke partij geweest met kansen om aan de macht te komen. Dat wil zeggen: de FARC had kunnen eindigen in de politieke legaliteit. (Vergeet niet dat toen, in andere Zuid Amerikaanse landen, de rurale of stedelijke guerrillas al waren verdwenen. Politiek en historisch gezien was het bestaan van de FARC een anachronisme).

Maar dit gebeurde niet, de FARC eindigde niet in de legaliteit. In plaats daarvan gebeurde de slechtst denkbare: de leiders van de UP werden vermoord door de paramilitairen, vaak in samenwerking met het Colombiaanse leger, en met de machtige drugskartels. In vijf jaar verloor de UP bijna 5.000 activisten in het hele land, onder andere een paar kandidaten voor het presidentschap, en leiders in het congres. Dit verlies was rampzalig voor de partij en voor de vrede en de toekomstperspectieven van Colombia.

Dit uitroeien van de UP heeft kans op vrede in de daaropvolgende jaren vernietigd. De FARC – en alle legale linkse groeperingen - zagen die moorden als een verraad van de regering. En als reactie werden ze nog radicaler. De FARC ging dus door met de expansie (economisch, en qua grondgebied en mankracht) als een rebellengroep. Tegen het eind van de jaren 90, had de FARC zo'n 20.000 man. Ze hadden de capaciteit om grote militaire offensieven tegen het leger te voeren, en dat deden ze ook. Er zijn twee beroemde aanvallen, op *Miraflores* en *Las Delicias*, twee grote militaire bases van het Colombiaanse leger. Daarmee toonde de FARC dat ze in staat was niet alleen een guerrilla-oorlog te voeren, maar ook een meer klassieke grondoorlog. Dat was een teken hoezeer ze hun macht en grondgebied hadden uitgebreid.

Wat de ideologie betreft, betekenden de jaren negentig voor de FARC een verandering in hun ideologische theorie. In die tijd vervingen ze het concept 'marxisme' voor 'bolivarianisme' - dat klonk moderner, en sloot in iedere geval meer aan bij het huidige tijdperk in Latijns Amerika. Hoewel wordt gezegd dat de oude generatie van de FARC, de oude bazen zoals Manuel Marulanda, altijd trouwe marxisten zijn gebleven.

In de jaren 90 waren er een aantal kleinere pogingen van de regering tot gesprekken met de FARC, zonder resultaat. In 1999 begon het grootse initiatief voor onderhandelingen, onder de regering van Andrés Pastrana. Die onderhandelingen werden breed uitgemeten in de media - niet alleen tijdens de onderhandelingen zelf, maar al vóór ze begonnen, toen steeds duidelijker werd dat een vredesproces zou beginnen.

De FARC was destijds op z'n hoogtepunt van internationale populariteit. Allerlei mensen kwamen naar de Colombiaanse jungle om met de FARC te praten, niet alleen de internationaal pers, maar ook zakenlieden van Wall Street en de City van London, en hoge figuren van de Colombiaanse regering. (En alles werd verslagen in de media.

Het was in de mode om naar de jungle te gaan en iedereen wilde zich laten fotograferen met een leader van de FARC). Je kan zeggen dat er *momentum* voor vrede met de FARC was.

Om de onderhandelingen te kunnen beginnen, had de FARC als voorwaarde gesteld dat de regering-Pastrana een groot gebied zou demilitariseren midden in een regio die traditioneel onder controle van de FARC stond. Die zone, el Caguán, was even groot als Zwitserland). Deze gesprekken begonnen in januari 1999 en eindigden in februari 2002, opnieuw met een mislukking.

Waarom die mislukking? Wat ging deze keer niet goed? Het antwoord is: alles. De elementen van het Colombiaanse conflict die midden jaren tachtig aanwezig waren (paramilitairen en de daarmee samenhangende drugshandel, grote oppervlakte illegale teelt en al die problematiek die daarmee verbonden is), waren nu, aan het begin van de nieuwe eeuw, erger en machtiger geworden. Daarbij kwam dat de zogenaamde 'drugsoorlog' van de Amerikaanse regering, precies op dat moment (en dit is niet toevallig) in Colombia een speciale wending nam die de dingen moeilijker maakte.

De drugsoorlog was niets nieuw, al jaren waren ze bezig, maar nu het werd versterkt. Onder druk van de Amerikaanse regering besloot de regering-Pastrana dat de oppervlakte aan illegale teelt in Colombia, en daarmee de drugshandel, zo gegroeid was, dat het noodzakelijk was een massale aanval op dit probleem in te zetten. Die aanval was krachtiger dan ooit gebeurd was, en richtte zich met name op de gebieden waar de coca geteeld werd.

Zo is Plan Colombia begonnen, een plan tegen narcotica en tegen guerrilla tegelijkertijd. De bedoeling van de VS was een bron van inkomsten (de coca teelt) van de FARC weg te nemen, en zo de FARC te verzwakken.

Het Plan Colombia begon in oktober 2000, dus het kwam midden in de belangrijke vredesgesprekken, waarvan Colombia en de internationale gemeenschap grote verwachtingen hadden. Plan Colombia - een directe aanval op de FARC - kon niet in een erger moment komen voor de vrede in Colombia. Tijdens de gesprekken was nooit sprake geweest van een wapenstilstand, maar met Plan Colombia, zag FARC opeens dat zij veel militaire achterstand. Voor de FARC was Plan Colombia niet alleen een teken van de toename van de Amerikaanse inmenging in Colombia, maar ook van verraad van de regering.

Toch gingen de gesprekken - met steeds grotere moeite - nog iets meer dan een jaar door. De nekslag was 11 September 2001, waardoor, zoals iedereen weet, de VS hun positie aanscherpten tegen alle rebelligroepen in de wereld, die ze voortaan als 'terroristen' beschouwden.

In februari 2002 werden de besprekingen officieel afgesloten. Het Colombiaanse leger bezette de zone waar de gesprekken hadden plaatsgevonden en bracht het gebied onder haar controle. In juni 2002 plaatste de Europese Unie de FARC op de lijst van terroristische organisaties. Dit was belangrijk, symbolisch, want tot dat moment had de EU afstand gehouden tot de VS in de kwestie Colombia, en in het algemeen in de drugsoorlog. De EU stond kritisch tegenover de Plan Colombia. De EU (anders dan de Amerikanen) geloofde in onderhandeling als enige oplossing voor het

Colombiaanse conflict. Maar doordat Europa de FARC nu als terroristen aanmerkte, werden de kansen op nieuwe onderhandelingen kleiner.

In 2002 was de FARC sterk. Ze konden dus grote offensieven uitvoeren, en dat deden ze: aanslagen tegen de infrastructuur (oliepijpleiding, elektriciteit), ook in de steden (El Nogal). Dat jaar won Alvaro Uribe de verkiezingen. [4 jaar geleden had Pastrana gewonnen met een vredesboodschap, nu won Uribe met een oorlogsboodschap] Zijn harde lijn tegen de FARC was heel populair. (Voor het grote publiek was de mislukking van de gesprekken de schuld van de FARC, die te veeleisend zou zijn geweest en vuil spel gespeeld zou hebben. Inderdaad heeft de FARC veel fouten gemaakt, maar hun alle schuld geven is te makkelijk).

De regering begon dus een oorlogspolitiek te voeren, bekend als *Seguridad Democrática* (Plan Patriota) met de bedoeling de FARC aan te vallen op hun eigen terrein, hun kampementen in de jungle.

Die plannen zijn (militair) heel effectief geweest. In 2004 hadden de FARC strategische routes en streken verloren, en hun capaciteit om offensieven uit te voeren was sterk afgenomen. Ze moesten weer een *guerra de guerrillas* voeren. Ze gingen achteruit. Maar ze waren niet verslagen, verre van dat. Ze hadden niet hun vermogen om na een aanval terug te slaan verloren. En dat is het probleem met guerrillas, je kan ze niet overwinnen. Wanneer ze zwak zijn en niet kunnen aanvallen, dan gaan ze zich terugtrekken en wachten tot de situatie beter wordt. Ze kunnen alle tijd nemen om zich te herstellen. Een guerrilla kent perioden van offensief en perioden van terugtrekking. In dit type oorlog kunnen ze de zone die ze de ene dag winnen, de volgende week verliezen, en het volgende jaar weer terugwinnen. En dit is ook geldig voor de regering.

De intense aanval tegen de FARC heeft ook een verslechtering teweeg gebracht van de omstandigheden van de burgerbevolking in de regio's waar de oorlog zich afspeelde. Net als in andere landen met dergelijk conflicten, is de burgerbevolking het eerste slachtoffer. Deze intense oorlog is oorzaak geweest van een enorme toename van het aantal interne vluchtelingen, zogeheten ontheemden. [Colombia is het tweede land van de wereld, na Soedan, in aantal ontheemde mensen: 2,5 miljoen, volgens de officiële cijfers van de Colombiaanse regering, maar 3,7 volgens CODHES]. Het is een grote humanitaire crisis.

Het blijkt dus dat de *Seguridad Democrática* effectief is geweest voor de bescherming van de middenklassen en de hogere klasse van de samenleving, en vooral de stedelijke bevolking. Maar voor de boeren in de streken waar het conflict zich afspeelt, heeft het de onveiligheid alleen maar erger gemaakt.

3- Binnen de FARC

Hoeveel strijders de FARC precies heeft is niet duidelijk. Op dit moment lopen de schattingen uiteen van 8.000 tot 10.000 strijders (waarvan 30% vrouwen).

De structuur van de FARC is:

Het secretariaat heeft de leiding – zes of zeven mannen (Marulanda)

Het land is verdeeld in blokken – zeven blokken: Oost, West, Zuid, Centrum, Magdalena Medio, Caribe, Noordwest. Elke blok telt vijf of meer Fronten.

Fronten – Van 50 tot 100 manschappen.

Twee kleinere eenheden: *Compagnie* en *peloton*.

Vaak opereren Blokken (en Fronten binnen de Blokken) op een zelfstandige manier, dwz dat het Secretariaat niet weet welke acties een bepaald front gaat uitvoeren. Daarbij spelen de moeilijkheden bij de communicatie een grote rol. Deze 'autonomie' van de verschillende eenheden is problematisch. Het Secretariaat kan een actie misschien niet goedkeuren, maar ze kunnen het ook niet verhinderen. Daarom lijken het gedrag en de reacties van de FARC vaak incoherent, en hebben acties van bepaalde Fronten en Compagnies de leiding van de FARC in grote problemen gebracht. [Er zijn veel voorbeelden hiervan, in 1999 hebben de FARC drie Amerikanen vermoord van een organisatie die werkte met indianen of inheemse volkeren. Het secretariaat heeft zijn excuses aangeboden.

Rekrutering – In een uitgestrekt land als Colombia, met enorme regio's waar de staat zijn gezag niet kan laten gelden, werkt de bevolking uit noodzaak samen met degene die bescherming biedt, en een bron van inkomsten kan garanderen. In de streken waar de FARC het voor het zeggen heeft, identificeert een deel van de boeren zich met hen, ondanks al de vreselijke dingen die de FARC doet, zoals ontvoeringen, misdaden, en in het algemeen hun rol in het conflict. (vanuit een stedelijk perspectief is dit moeilijk te begrijpen, je moet daar zijn, een arme landloos boer zijn, verstoken van ook maar een minimale vorm van de staat, om dit te snappen). Die mensen – vaak kolonisten, coca boeren – vinden bij de FARC bescherming tegen het regeringsbeleid om hun coca uit te roeien, tegen het besproeien van de cocateelt. De regering is nooit aanwezig, hoogstens om haar kracht te tonen, zonder in ruil iets goeds mee te brengen. Daarom voelen veel van die boerengemeenschappen zich in de steek gelaten, en zijn ze anti-regering en pro-FARC. Ze vormen zo voor de FARC een goed terrein om te rekruteren.

Dit is de afgelopen tien jaar veranderd. In veel van die gebieden is de oorlog zo heftig geworden, zo gruwelijk, dat veel boerengemeenschappen hebben besloten geen enkel akkoord meer te sluiten met wie dan ook - regering, FARC, paramilitares, met niemand. Ze stellen zich in het conflict neutraal op als "*comunidades de paz*". Dit deed bijvoorbeeld de *Comunidad de San José de Apartadó* (Chocó), net als veel inheemse volkeren, die er genoeg van hebben zich in het kruisvuur van het conflict tussen de verschillende facties te bevinden. Het Nasa volk (Cauca) bijvoorbeeld heeft duidelijk aan de FARC gezegd dat ze de guerrillagroep niet in hun gebied willen zien, en dat ze niet gerekruteerd willen worden. Maar desondanks worden ze nog steeds lastiggevallen, aangevallen, afgeperst en vermoord. Door de FARC, en door de paramilitairen en door het leger.

Alle recente studies over de rekrutering van de FARC (zie rapport van Vanda Felbab-Brown, onderzoeker van *The Brookings Institution*, op de Bibliographie) stemmen in met het punt dat tegenwoordig heel weinig mensen uit politieke overtuiging besluiten bij de FARC te gaan. De meest gebruikelijke redenen zijn persoonlijk: de behoefte om tot een groep te horen; de behoefte aan een vorm van identificatie, of een antwoord op wat gaat je doen met je leven (jonge mensen zonder opleiding en totaal kansloos in de maatschappij), als revanche (wraak, omdat jou familie gedood is door een van de andere groepen), vanwege relaties (een vriend of een familielid is daar), of omdat het een manier is om zichzelf te verdedigen in de lokale conflicten. Dit alles kan ook gezegd worden van de paramilitares.

Hoeveel betaalt de FARC zijn strijders? Het is niet eens zeker dát ze een salaris betalen. Ik heb gegevens gevonden dat boeren toetreden tot de FARC alleen voor eten en een schuilplaats. Maar volgens sommige andere bronnen, zouden ze 200 dollar per maand betalen [minder dan de paramilitairen].

Het leven in de guerrilla is zeer zwaar: geen huis, geen wc, douche, slapen op hout en planken, en vooral: het constante risico om tropische ziektes op te lopen. Er wordt gezegd dat meer guerrilleros dood gaan door de infectieziekte leishmaniasis, dan als gevolg van gevechten. Dat geldt ook voor de leiders. De winst van hun zaken gaat niet naar hun eigen portemonnee. Erover zijn er veel geruchten. Er wordt gezegd dat de bazen dragen dure oorloges, drinken whisky, ze eten beter, en zelf dat zij eigen land (fincas) hebben. Van John 40, bvb, ze zeggen dat hij gedraagt zich als een typisch maffia baas: hij rijdt een 4X4, draagt gouden kettingen, enz. En misschien is dat waar, maar dan is het (nog steeds) meer een uitzondering dan de regel.

Over het leven van een guerrillero hebben we niet zo lang geleden een idee gekregen uit passages van het dagboek van Tanja. De Colombiaanse journalist Jorge Botero beschrijft in zijn boek “Últimas noticias de la guerra” ook de menselijk aspecten van het guerrillaleven, wat de jongens voelen als er gevochten wordt; dat ze altijd moe zijn van het constante verplaatsen door de jungle; de verveling omdat er lange tijd niets gebeurt; de twijfelen over wat ze doen, zullen ze ooit echt aan de macht komen? Volgens dit boek heeft de guerrilla net als elke andere menselijke groep een duidelijk hiërarchie. Sommigen bazen hebben de neiging om hun macht te misbruiken, meisjes zoeken vriendjes en misschien een stabiele relatie, enz.

FARC-gebieden

Arauca – Norte de Santander: een oliezone die voor lange tijd onder controle stond van de guerrillagroep ELN. Die groep was daar berucht om saboteren van pijpleidingen, met ernstige gevolgen voor het milieu. Toen in de jaren 90 de FARC in dit gebied kwam, moesten ze vechten met de ELN, en nog steeds is er harde strijd tussen de twee guerrillas, met honderden doden, de meeste ervan onder de burgerbevolking: als de FARC weet dat iemand collaboreert met de andere groep, wordt hij een militair doelwit. Het kan ze niet schelen dat de boeren bijna altijd collaboreren uit noodzaak.

Cordillera Occidental (Westelijke Bergketen) – Valle del Cauca: Hier loopt een belangrijke route van de drugshandel naar de haven van Buenaventura.

Sur de Tolima y Noroccidente de Huila: dit is de geboorteplaats van de FARC, waar zich nog steeds veel guerrilla bevindt.

Amazone: In de tweede helft van de jaren 90 is de FARC door gedrongen tot het Amazone-oerwoud met het idee om een nieuw Blok te creëren. De FARC was niet de enige. De jungle werd gezien als een bron van rijkdom (goudmijnen, olie, rubber, hout) en dat trekt aan alle soorten mensen en bedrijven aan. Die toestroom was rampzalig voor de inheemse bevolking van de Amazone. Hiervoor is de FARC niet als enige verantwoordelijk, maar de guerrillagroep draagt wel een deel van de schuld. De FARC (en ook de paramilitairen en de andere drugshandelaren) hebben de coca teelt daar uitgebreid. Wat een ecologisch ramp is, in zo een gevoelig ecosysteem.

Caraïben: Sierra Nevada de Santa Marta en Montes de María. Hier heeft de Farc, na 2005, de meeste nederlagen geleden tegen het leger.

Zuidoost: De provincies Meta, Caquetá, Guaviare en Putumayo.

Zuidwest: Cauca en Nariño

Noordwest: Antioquia en Atrato Medio

Dit zijn de gebieden waar het gewapende conflict in Colombia zich voor het merendeel afspeelt. Maar het moet duidelijk zijn dat de FARC daar niet de enige zijn, en dat ze dus ook niet de enige bron van het conflict zijn. Als het zo simpel was (Farc tegen het leger) dan was het makkelijker. Maar er zijn ook andere gewapende groepen (ELN, paramilitares, drugshandelaren) en iedereen met zijn eigen economisch belang, aan de rand van of over de grens van de legaliteit (zoals de megateelt van palmolie in Chocó).

In de grote steden is de aanwezigheid van de FARC op dit moment niet zo groot. Ze hebben in het verleden acties geprobeerd, in Bogotá en Cali, maar het ging niet zo goed. Ze zijn nu wel actief in kleine steden zoals Buenaventura (belangrijke uitgangspunt van de drugs).

Buiten Colombia: Sinds de jaren 90, heeft de FARC verschillende pogingen gedaan om contacten te leggen met organisaties en potentiële sympathisanten in andere landen. Met het verhaal van Tanja werd bekend dat de FARC zich inderdaad wilde promoten binnen sommige linkse kringen in Europese landen, jonge organisaties, etc. Ik denk niet dat de FARC jongen mensen wilde ronselen, zoals toen werd gezegd. Toch zullen sommigen jonge mensen zijn verleid om naar Colombia te gaan en guerrillastrijder te worden. Maar dat was waarschijnlijk niet de bedoeling van de FARC. Ze wilden vooral bekend worden in Europa en sympathie wekken voor hun zaak, en zelfs lobbyen in Brussel.

Er zijn ook banden van de FARC met de buurlanden (Ecuador, Brazilië, Panama, Peru, Venezuela). Niemand twijfelt dat de FARC de grenzen oversteekt als dat nodig is en dat ze vormen van hulp en contacten in de buurlanden hebben.

Ze hebben ook geprobeerd cellen te beginnen in Bolivia, Argentinië, Paraguay, en ze hebben toenadering gezocht tot legale linkse organisaties in Latijns Amerika. Ze staan in contact met bekende organisaties zoals de Sin Tierra (Brazilië) of de Madres de la Plaza de Mayo (Argentinië).

Er wordt gezegd dat de FARC de rijkste opstandelingengroep van de wereld is. Misschien. Maar wat wapens betreft zijn ze misschien net zo arm als de armste. Wapens worden gesmokkeld over de grenzen, maar toch het is niet makkelijk om aan wapens te komen. Vooral aan moderne wapens, waarmee ze de moderne wapens van het Colombiaanse leger partij kunnen bieden. Met de invoering van het Plan Colombia, heeft het leger zijn apparatuur, *high-tech* vliegtuigen en helikopters gemoderniseerd. (Colombia heeft het grootse leger van Zuid Amerika na Brazilië). Daar kan de FARC niet heel veel tegen beginnen. Al jaren wil de FARC draagbare luchtdoelraketten hebben, en het feit dat ze die (nog) niet heeft, is een teken dat het niet eenvoudig is. Met hun huidige militaire middelen, heeft de FARC niet het vermogen om een groot offensief te lanceren tegen de Colombiaanse regering. Ze kunnen wel sabotage acties doen, bruggen opblazen, elektrische netwerken aanvallen en tijdelijk schade veroorzaken in sommige streken of zelfs in steden. Dit kan op elke moment gebeuren.

4-FARC en drugshandel

Volgens sommige experts (de Fransman Alain Labrousse, en de Colombianen Ricardo Vargas en Juan Guillermo Ferro), had de FARC tussen 1964 en 1979 niets te maken met drugs. Toen de *coca boom* in de provincies Guaviare en Caquetá begon, waren ze aanvankelijk tegen, ze zagen de drugshandel als een degeneratie van het kapitalisme.

Maar het was onmogelijk zich er *niet* mee te bemoeien. Ze begonnen in eerste instantie als beschermers van de boeren, en hielpen bij het verzet tegen de verdelging van de cocaplant en ze boden de boeren veiligheid. In ruil daarvoor betaalden de boeren aan de FARC een belasting. De handel breidde zich snel uit, er waren steeds meer mensen bij betrokken, niet alleen groeide het aantal boeren, maar ook kwamen er steeds meer *raspachines* (bladplukkers), meer 'keukens' (de heel eenvoudige laboratoria waar cocapasta wordt gemaakt), meer cocablad- en pastakopers, piloten, transportvliegtuigen. Zo ontwikkelde zich een hele economie. En iedereen betaalde belasting aan de groep die het gebied beheerste: de FARC.

De regionale coca economie bloeide zo sterk, dat het de FARC niet meer lukte alles onder controle te houden. De situatie dreigde uit de hand te lopen. Toen deed de FARC de regering een voorstel om grenzen te stellen aan de omvang van de cocateelt: steun de boeren die de cocaplant vervangen door andere gewassen (*crop substitution*). Maar destijds was 'crop substitution' nog geen officiële strategie tegen cocateelt, en niemand deed iets.

In 1996 werd deze streek waar de FARC zo'n sterke aanwezigheid had, besproeid met gif om de cocaplant te doden. Het was onderdeel van een landelijk beleid om te gaan sproeien. De boeren reageerden (met de steun van de FARC, natuurlijk) tegen de besproeiing, ze organiseerden enorme boerendemonstraties, wegblokkades en andere dergelijke acties. De verdelging van de coca ondermijnde de economie van de regio's, en het ondermijnde ook de wankel, maar enige bestaande vorm van sociale organisatie.

Een periode van harde strijd tussen de FARC en het leger begon. Sommige boeren emigreerden naar andere delen van het land. Veel jonge boeren besloten bij de guerrilla te gaan.

Deze veranderingen hadden ernstige gevolgen:

- nieuwe groepen, namelijk de paramilitairen en allerlei drugshandelaren, kwamen het gebied binnen om hun eigen belangen veilig te stellen en een machtspositie op te bouwen. De veiligheidssituatie verslechterde nog meer.
- Boeren verplaatsten en verspreidden de cocateelt naar andere provincies, dieper in de jungle en in de bergen. Dit had rampzalige gevolgen voor het milieu.
- De FARC breidde zijn activiteiten uit naar nieuwe fronten in andere delen van het land.

Dat wat betreft de relatie van de FARC met de drugshandel in Caquetá en Guaviare. Maar het verband van de FARC met de drugshandel verschilt van regio tot regio. Terwijl ze in Caquetá en Guaviare of Putumayo de steun hadden van de coca boeren, lag het anders in de Magdalena Medio. In de jaren tachtig was Caquetá een streek waar de staat geen enkel gezag had, de FARC was de enige vorm van wet en orde. Ze hadden er een functionerend politiek en sociaal bestuur ingesteld, totaal onafhankelijk

van de rest van het land. De economie van de provincie steunde sterk op de coca economie.

In de Magdalena Medio was de situatie in de jaren tachtig heel anders: het was vooral een gebied dat onder controle stond van het Cali Kartel, van de Rodríguez Gacha. De FARC kon daar niet eens dromen te doen wat ze in Caquetá deden. Tot een bepaald moment hebben ze samengewerkt met het Cali Kartel. Maar volgens documenten geciteerd door Labrousse, heeft de FARC later de maffia bedrogen, ze zouden cocaine van hen hebben gestolen, en hun akkoorden met de maffia niet hebben gerespecteerd. Als reactie organiseerde het Kartel gewapende groepjes (*milicias*) om de FARC weg te jagen uit de Magdalena Medio. (het is niet waar, wat de paramilitairen later zeiden, dat ze de FARC bestreden omdat de guerrilla slecht was. De echte reden van de ontstaan van de paramilitairen was de drugshandel, en het feit dat de maffia de opbrengst niet meer wilde delen met de (onbetrouwbare) FARC).

Je kan dus zeggen dat de FARC opstandelingen waren die zijn vervallen tot de drugshandel, en dat de paramilitairen drugshandelaren waren die opstandelingen zijn geworden.

Het gemak waarmee de FARC aan inkomsten kon komen, werd fataal voor hun idealen. Sindsdien is het voor de FARC belangrijker zich te vestigen in rijke regio's (waar goud, olie, coca of papaver te vinden is) dan in armere regio's, waar boeren worden misbruikt. Papaver (poppy, grondstof voor heroïne) werd in de jaren negentig een goudmijn voor de FARC [ook voor andere groepen]; op de Amerikaanse markt verdrong de Colombiaanse heroïne in die tijd de heroïne uit Birma.

In 2001 werd de Braziliaanse drugshandelaar Fernandinho gearresteerd. Dit was het eerste geval waaruit bleek dat de FARC cocaine verkocht aan buitenlanders, hoewel deze buitenlandse koper wel naar Colombia was gekomen om de drugs te kopen. Vanwege dit geval werd een van de FARC leiders, Mono Jojoy, door de Amerikaanse regering beschuldigd, en diende Washington een verzoek om zijn uitlevering in. Tot dat moment had de FARC geen buitenlandse distributie netwerken, en geen routes om drugs te exporteren. En tot 2006 is er geen bewijs dat de FARC drugs naar de VS uitvoerden. Voor de drugshandel van de paramilitairen bestaan wel zulke bewijzen. Toch werd, en wordt, bij de bestrijding van de drugshandel in Colombia de nadruk gelegd op acties tegen de FARC.

Sinds 2006 zijn er misschien dingen aan het veranderen in dit opzicht. Er zijn sterke geruchten over contacten van de FARC met van de grootse Mexicaanse maffias, het Sinaloa Kartel. Maar er is nog geen hard bewijs van. Tot dan toe hoorde het contact met de Mexicanen hoorde bij het Norte del Valle Kartel (tot voor kort de grootste Colombiaanse maffia). Een van de bazen van dit kartel werd afgelopen maand in Venezuela vermoord, en een bloedige oorlog speelt zich op dit moment af tussen de concurrerende kartels die de beste routes in de handen te hebben. De Colombiaanse drugshandel is zich aan het herstructureren. FARC zou een van de facties in deze oorlog kunnen zijn.

Het is goed mogelijk dat de FARC nu meer controle heeft over de uitvoer van drugs over de grenzen met Ecuador, Venezuela en Peru, en over de Stille oceaan, via de

havens van Buenaventura, en andere plaatsen in de provincie Nariño. Maar als dat zo is, delen zij die routes met de paramilitairen en de gewone drugshandelaren.

De laatste tijd is in de media veel aandacht voor Venezuela als doorvoerland van cocaine. Dit is een goed voorbeeld van de politisering van het drugsvraagstuk, vooral in de Verenigde Staten. Het is niet nieuw dat Venezuela een doorvoerland is (net als Mexico, Ecuador, heel Midden-Amerika, etc). Het gebeurde al jaren, zeker meer dan 10 jaar, voor Chávez aan de macht was. Maar nu gebruiken de VS dit als politiek wapen tegen Chavez, vooral sinds Venezuela besloot, een aantal jaar geleden, om te stoppen met het samenwerken met de DEA, het antinarcotica bureau van de VS. Kort geleden publiceerde de Spaanse krant El País een lang stuk over de drugsactiviteiten van de FARC in Venezuela. Maar uiteindelijk kwam het stuk niet verder dan dat het niveau van corruptie in de Venezolaanse administratiebureaus, zoals douanes, kan even hoog kan zijn als die van de Colombianen of de Mexicanen.

Wat de FARC aan drugs verdient:

De FARC –anders dan de paramilitairen- gebruikt de winst van de drugshandel niet voor persoonlijke verrijking. In dit opzicht zouden ze meer op de Talibaan lijken. Net als die Afghaanse strijders, bestraffen ze drugsgebruik.

Er zijn weinig betrouwbare cijfers over het aandeel van de FARC in de drugshandel. Tegen het eind van de jaren 90 zeiden de VS dat de FARC 1 miljard dollar aan de drugshandel verdiende. Daarom was Plan Colombia zo nodig. In feite wist niemand toen hoeveel geld de FARC verdiende, alles was op basis van speculaties en de neiging om de cijfers te overdrijven.

Volgens een studie van de Verenigde Naties (2003), zou de FARC 204 miljoen dollar per jaar alleen aan drugs verdienen, op een totaal van 342 miljoenen van alle activiteiten (zoals ontvoeringen en afpersing). Als het dit klopt, is de guerrillagroep inderdaad heel rijk.

Maar er bestaat een studie van de *Unidad de Información y Análisis Financiero* (van het Colombiaanse Ministerie van Financien) over inkomen en uitgaven van de FARC. (de studie werd uitgegeven in 2005, maar hij bestrijkt een periode tot eind 2003) Volgens die studie zijn activiteiten zoals kidnapping, afpersing en veediefstal grotere bronnen van inkomen voor de FARC dan drugshandel. De studie zegt dat meer dan 70% van de Colombiaanse drugshandel niet in handen van de FARC is. Het is mogelijk dat de FARC sindsdien vooruitgang heeft geboekt in de drugshandel, vooral in buitenlandse contacten, ontwikkeling van eigen netwerken, enz. Andere interessante details van die studie: de meeste uitgaven van de FARC zijn aan medische kosten voor tropische ziektes. Er zijn meer zieken dan gewonden door de oorlog. Daarna komen de kostenposten: communicatie (mobiele telefoons); uniformen, voeding, trainingen, onderdak, voorbereiding van evenementen (conferenties), web pagina's en radio uitzenders.

Dit is interessant, omdat het drugsbeleid in Colombia gericht is tegen één van de groepen die niet eens de grootse cocaine exporteur van het land is. De andere groepen kunnen daarvan profiteren. Dat zijn de gevolgen van de politisering van de drugsoorlog.

Ik wil dit punt besluiten met een citaat van de Colombiaanse journalist Alejandro Gaviria: *“De verzwakking van de FARC betekent niet een afname van de drugshandel. De drugshandel is belangrijk voor de FARC, maar de FARC is irrelevant voor de drugshandel. Dat is de logica van die markt”*. Als alle bazen van de FARC uitgeschakeld worden, blijven de drugs naar de VS en Europa stromen alsof er niets was gebeurd in Colombia.

5. Hoe de FARC gezien wordt in Colombia

Een meerderheid van de bevolking wijst de FARC af en zou blij zijn met het nieuws van hun demobilisatie. Dit is al lang zo, en het was duidelijk te zien bij de massale demonstraties tegen de FARC afgelopen 4 februari. Zelfs de politieke spelers (links, maar ook de gijzelaars families) die om verschillende redenen bezwaren hadden tegen de mars, waren het eens over de veroordeling van het geweld van de FARC. (De regering-Uribe heeft de mars, die is voortgekomen uit burgerinitiatief, naar zich toegetrokken en publicitair gebruikt. FARC is niet de enige bron van geweld, en niet eens de grootste. Volgens VN statistieken (2002-2006) is de FARC verantwoordelijk voor: 25% van alle moorden in het conflict; paramilitares: 61%; leger: 14%. En volgens cijfers van de Colombiaanse regering in 2007, alleen bij massamoorden, hebben de guerrillas 164 burgers vermoord, maar de paramilitares: 507 burgers.

De afwijzing van de FARC heeft verschillende redenen:

- 1) De FARC genereert geweld. En geweld betekent dood, lijden, ellende, meer arme burgers die ontheemd raken, een rem op ontwikkeling, enz. Dat de paramilitairen kwantitatief erger kunnen zijn, maakt de FARC niet minder afkeurenswaard. De FARC nemen niet alleen gijzelaars die bekend zijn of worden, ze hebben ook boeren vermoord en getreiterd, leden van de inheemse bevolking en van de zwarte gemeenschap. De armste van de armen.
- 2) En al deze jaren de FARC hebben geen geloofwaardigheid ontwikkeld. Integendeel. Ze doen wat ze willen, ze negeren alle verplichtingen en verantwoordelijkheden die ze hebben onder de mensenrechten en het internationale recht. Het is een anachronistische instelling. Daarom zijn ze ook impopulair, vanwege hun gebrek aan aansluiting bij de huidige realiteit. Ze leven in een context van begin 21ste eeuw, maar ze gedragen zich alsof we nog steeds in de jaren 50 waren. Bovendien, hun strijd kan niet gezien worden als een volksstrijd voor een rechtvaardiger maatschappij, want hun successen – als die er zijn - zijn hoogstens militaire successen (of meer grondgebied), en geen sociale successen. Hun bestaan en functioneren helpt sociale verandering niet vooruit. Hun strijd is een strijd van overleven (zij zelf). En wanneer ze de loyaliteit hebben van de burgers in de streken waar ze aanwezig zijn, dan is dit niet uit ideologische overtuiging, maar uit noodzaak.
- 3) Het imago van de FARC wordt sterk bepaald door de gijzelingen, de mensonterende omstandigheden waaronder ze de gijzelaars geketend vasthouden. Dit heeft een sterke impact op de media. Hetzelfde geldt voor de landmijnen die ze gebruiken: de meeste slachtoffers zijn arme boeren. (De mensenrechtenorganisatie Human Rights Watch heeft een rapport opgesteld over het gebruik van landmijnen door de guerrilla in Colombia, *“Mutilando al pueblo. El uso de minas antipersonal y otras armas indiscriminadas por parte de la guerrilla en Colombia”*. Ze hebben ook

veel gerapporteerd over rekrutering van kinderen en over het niet erkennen van het internationaal humanitaire recht).

4) Het beeld dat men van de FARC heeft is er één van een misdadig bedrijf, waarvan het enige belang is zoveel mogelijk winst te halen uit de handel waarmee ze bezig zijn (drugs, kidnapping, afpersing, etc). Dit doel heeft de ideologie overgenomen.

(Dit is een heel interessante debatkwesitie. Veel conflictonderzoekers zien een verband tussen het ontstaan van opstandelingengroepen en rijkdom van een land (natuurlijke hulpbronnen bijvoorbeeld). Volgens hen verdringt het bezetten of controleren van die bronnen uiteindelijk de idealen van die groepen. De idealen vervagen, in de drang om rijk te worden. (diamanten in Sierra Leone, andere). In het geval van de FARC, is het duidelijk dat ze hebben geprobeerd ruimte te winnen in gebieden waar een economische expansie gebeurt of waar natuurlijke hulpbronnen zijn, zoals olie, goudmijnen, hout.

Er zijn aanwijzingen dat de FARC, om de drugs handel te beschermen, samenwerkt met zijn grote vijanden: de Paramilitairen en drugshandelaren (de groepen Rastrojos, Aguilas Negras), vooral in de gebieden Nariño, Valle del Cauca, Casanare, Llanos Orientales. In dat laatste gebied laten zij elkaars coca teelt met rust. (*International Crisis Group* (2005) heeft gerapporteerd hierover). Deze samenwerking is een goed voorbeeld van de verzwakking van de ideologie, en de drang rijkdom te verwerven. Aan de andere kant voeren de FARC en broederorganisatie ELN oorlog met elkaar in sommige regio's waar ze strijden om de controle over land. Waar is de ideologie?

5) Veel mensen in Colombia hebben het idee dat de FARC (na de jaren 80) schadelijk is geweest voor de ontwikkeling en bloei van een linkse beweging in het land (terwijl die zich in andere landen van de regio wél heeft ontwikkeld). De mensen hebben de neiging om links te identificeren met de FARC.

Dit is de laatste jaren een beetje veranderd, vooral sinds de linkse sectoren (nu samen in één partij, Polo Democrático) hun afkeuring van de gewapende strijd hebben onderstreept. Maar toch blijft in Colombia de neiging bestaan om alle kritiek op de regering-Uribe (en op zijn beleid van de Seguridad Democrática) als een toenadering tot de FARC te zien. Dat is niet terecht, maar voor links wel een groot probleem.

In Colombia keurt dus bijna niemand de FARC goed (hoogstens met uitzondering van sommige mensen in FARC streken). Toch is er buiten Colombia (in andere Latijns Amerikaanse landen en Europa) enig enthousiasme voor de FARC onder bepaalde linkse organisaties (vooral van jongeren, maar niet alleen, ook oude communisten in het buitenland blijven de FARC zien als strijders van het volk). Ze zijn niet goed geïnformeerd, zou ik zeggen, of ze zijn groepen die liever willen kijken naar de misdaden van de paramilitares, en niet naar die van de FARC.

De FARC blijkt zich niet heel erg bewust te zijn van zijn geringe populariteit (of het kan ze niet schelen). De FARC is zich niet bewust dat de wereld is veranderd in de afgelopen vier decennia, en dat er nu internationale akkoorden zijn waardoor de spelers in een conflict verplicht zijn om burgers te respecteren. De FARC moet voorbereid te zijn dat ooit iemand, ergens in de wereld, een rechtszaak zal willen beginnen voor misdaden tegen de menselijkheid.

6. Kansen voor vrede onder de regering-Uribe

Tot nu toe hebben de pogingen tot gesprekken tussen de FARC en Colombiaanse regering een indruk nagelaten van: 'ik wil, maar ik wil niet'. Dit geldt voor beide partijen. Dat was zo onder het presidentschap van Pastrana, en het is weer zo onder Uribe. En het bleek nog eens duidelijk met wat er sinds afgelopen jaar gebeurt rond de zogenaamde 'humanitaire uitwisseling', een uitwisseling van gijzelaars tegen FARC-strijders in Colombiaanse gevangenissen.

Uribe begon zijn eerste termijn zoals gezegd met een duidelijk harde lijn (die heel populair was). Er was geen gesprek mogelijk: meer Plan Colombia, Seguridad Democrática, Plan Patriota, etc. Nog steeds is de harde lijn dominant. De oorlogsbegroting is hoog, en wordt in 2008 nog groter (voor het kopen van militaire apparatuur, wapens, vliegtuigen). De militaire uitgaven zijn zo hoog dat economen de ernstige effecten ervan vrezen op de economie van het land. In 2008 evenaren de defensie-uitgaven het totaal van de gezondheids-, onderwijs- en milieu-uitgaven.

Toch, als je van dichtbij het debat in Colombia volgt, zie je dat het land verdeeld is tussen degenen die geloven in meer, hardere oorlog (een meerderheid, maar dit is veranderlijk), en degenen die geloven in onderhandelingen als de enige oplossing voor het conflict. Dit is interessant want, er bestaat geen enkele serieuze analyse die denkt dat de FARC militair verslagen kan worden. Aan de andere kant – en er wordt niet zoveel over gepraat: wat zijn nu eigenlijk de mogelijkheden, en obstakels, voor vredesgesprekken met de FARC?

- Een van de grootste problemen om met de FARC te kunnen praten, is dat onduidelijk is hoe verenigd en centraal geleid ze zijn. (Vergeet niet hun structuur van blokken en fronten die relatief autonoom zijn, en de moeilijkheden om met elkaar te communiceren). Al die inconsistenties traden in december van het afgelopen jaar aan het licht, toen de FARC het jongetje Emmanuel, geboren in de jungle bij zijn ontvoerde moeder, wilde teruggeven aan zijn familie. Het bleek dat ze die jongen niet hadden, maar het Secretariaat van de FARC wist dat niet. En er zijn zoveel van dergelijke gevallen. Het blijkt dat de FARC een versplinterde groep is, incompetent en ongedisciplineerd. De leiding wil één ding, maar de fronten doen iets anders. Een ander pijnlijk voorbeeld was de moord op 11 parlementsleden van de provincie Valle del Cauca afgelopen jaar. Het is goed mogelijk dat een van de fronten de massamoord heeft gepleegd zonder te overleggen met de leiding. Dit allemaal kan gezien worden als een teken van de verdeeldheid tussen de leiding en de basis.

- Er wordt gespeculeerd over twee richtingen binnen de FARC. Een gematigde lijn (aangevoerd door de oude bazen: Marulanda, Cano, Márquez, Catatumbo) en een harde lijn (de commandant van de Bloque Oriental, Mono Jojoy, en Joaquín Gómez, Reyes, Lozada). Deze laatste, de militaristische lijn, kan dominant zijn, en na de dood van Marulanda (die heel ziek is) zouden hard liners de controle over de FARC kunnen overnemen. Daarom bestaat de indruk dat sommige mensen binnen de FARC graag willen onderhandelen, en andere niet (wat ook weer dat gevoel weerspiegelt van 'wil en wil niet', deze keer aan de kant van de guerrilla).

- Maar afgezien daarvan: willen de FARC eigenlijk wel demobiliseren? Als je weet dat de enige macht die ze hebben de macht van de wapens is, waarom zouden ze dan

demobiliseren? Wat hebben ze erbij te winnen? Onder welke voorwaarden die gunstig zijn voor de FARC en acceptabel voor de regering, zou de FARC kunnen demobiliseren? En wat zijn de kansen van de FARC om een politieke groep te worden, en deel te nemen aan verkiezingen, na de dramatische ervaringen van de UP in de jaren tachtig?

Een serieus voorstel voor vredesgesprekken moet dergelijke vragen kunnen beantwoorden.

Ondanks de harde lijn van Uribe, hebben er de laatste vijf jaar toch een paar voorzichtige toenaderingen plaatsgevonden:

- in 2005 was er een poging om een zone te demilitariseren (Florida en Pradera) onder bemiddeling van de 'vriendenlanden' - Spanje, Frankrijk, Zwitserland en het Internationale Rode Kruis. Dat leverde geen resultaat op, opnieuw door de 'wil wel, wil niet' opstelling van de regering: toen de Europese landen hun best deden om de dialoog te vergemakkelijken, stelden de VS de top van de FARC formeel in staat van beschuldiging. Het was voor de gesprekken zeker niet de beste timing.

-En in juli 2006 begon men de mogelijkheid te overwegen van een uitwisseling tussen gevangenen FARC-strijders en gijzelaars. De internationale druk (vooral de Franse lobby voor Ingrid Betancourt, en families van de gijzelaars) speelde een belangrijke rol. [De FARC heeft internationale steun gezocht voor dit plan voor uitwisseling, en een open brief gestuurd aan Amerikaanse linkse intellectuelen (James Petras, Noam Chomsky) en Hollywood figuren zoals Michael Moore, Oliver Stone, Denzel Washington, om hun bijdrage te vragen om de 'humanitaire uitwisseling' op gang te helpen]

Op dit moment is het soort concrete benadering van een uitwisseling, het meest objectief haalbare tussen de FARC en de regering-Uribe.

Humanitaire uitwisseling: Eind 2007 werd duidelijk dat als iemand een rol kon spelen in de uitwisseling van gijzelaars tegen gevangenen, president Chávez van Venezuela dat was. Hij werd uitgenodigd als bemiddelaar. In het begin ging alles goed. Maar opnieuw stuitte het plan op de houding van 'wil wel, wil niet' (deze keer van de regering). De FARC moest bewijzen opsturen dat de gijzelaars nog in leven waren. En dat deden ze. Maar de Colombiaanse autoriteiten hebben de bode van de FARC onderweg van de jungle naar de regering gearresteerd. De beelden en brieven van de gijzelaars werden in beslag genomen, en uitgezonden via de media. De hele wereld zag geschokt het magere en trieste gezicht van Ingrid Betancourt. In Colombia wekte dit een nog grotere reactie op tegen de FARC. Terecht, maar tegelijkertijd funest voor het proces. Uribe zei vervolgens: de FARC misleidt ons, we gaan niet door met de uitwisseling.

Veel commentatoren zagen dat als een onhandige stap van de regering-Uribe, om verschillende redenen:

-De (sterke) lobby van familieleden van gijzelaars kon niet accepteren dat het plan voor uitwisseling zou stoppen. Ze zijn boos op Uribe geworden.

-Door zijn bemiddeling af te wijzen, heeft Uribe Chávez gekwetst (op dat moment had Chávez net een belangrijk referendum verloren en hij was niet bereid om een

tweede nederlaag in een paar dagen te krijgen). Daarom kwam er een woedende reactie van Chávez tegen Uribe.

-De Colombiaanse regering heeft haar leidende rol verloren in de humanitaire uitwisseling. De gesprekken tussen FARC en Chavez over de uitwisseling zijn doorgegaan (met de goedkeuring van de families, en voorlopig op de achtergrond steun van de Franse regering).

Het zou speculatie zijn om te spreken over de kansen van de 'humanitaire uitwisseling' of over mogelijkheden voor vrede, of zelfs over een escalatie van een internationaal conflict (nu Venezuela de FARC als legitieme politieke en militaire beweging erkend heeft). Op dit moment kunnen de dingen alle kanten op gaan, ten goede of ten kwade. Hopelijk gaat de FARC, omdat Chávez het hun heeft gevraagd, langzamerhand een deel van de gijzelaars (of allemaal) vrijlaten. Hopelijk ook gaat Chávez er niet op aandringen dat de Europese landen de FARC van de lijst van terroristische organisaties schrappen - want in de praktijk is dit niet nodig om met de FARC te kunnen onderhandelen. Het is al gebeurd, het kan dus nog eens gebeuren. Hiervan zijn bekende voorbeelden in de wereld, zoals de vrede met de IRA in Ierland. Juist ná vooruitgang in de gesprekken kunnen die organisaties het etiket van terrorist kwijtraken.

Chávez zal geen vrede in Colombia bereiken (hopelijk ook niet een oorlog), maar hij zou wel van de FARC een paar concrete resultaten kunnen loskrijgen:

-op dit moment is hij de enige met een echte kans om de humanitaire uitwisseling tot stand te brengen.

-Hij kan de FARC overtuigen om de mensenrechten van de burgerbevolking te respecteren, en hij kan de basis leggen voor de vestigen van consensus tegen het gebruik van geweld.

Die twee dingen zouden al een enorme vooruitgang betekenen. Daarom kan de regering-Uribe het zich niet permitteren Chávez uit te schakelen bij dit proces (zoals Uribe nu wel blijkt te proberen, hij liet zich onlangs niet overtuigen door de Franse minister van Buitenlandse Zaken Kouchner toen die er op aandrong Chavez een rol te laten spelen. Als Uribe in zijn weigering volhardt, zullen de gijzelaars de dupe zijn.

Conclusie

Het Colombiaanse conflict is geen religieus, cultureel, etnisch conflict zoals die in zoveel andere landen in de wereld woeden. Het Colombiaanse is een politiek en economisch conflict, dus in principe zou het relatief eenvoudig moeten zijn om tot een oplossing te komen. Toch is het complex genoeg om niet zomaar opgelost te worden met de handtekening van een vredesakkoord. Noodzakelijk voor vrede in Colombia is een authentiek engagement van de Colombiaanse regering met de sociale en economische ontwikkeling van de regio's waar het conflict speelt.

Waarom is het de achtereenvolgende Colombiaanse regeringen niet gelukt de laatste 5 decennia de bevolking van de verafgelegen gebieden een antwoord te bieden? Als de FARC nu zou verdwijnen, zou morgen een nieuwe groep in hun plaats verschijnen, want de gebieden waar ze zich bevinden zouden nog steeds buiten het bereik van de regering en de wet staan, in grote armoede en hulpeloos. Uit behoefte om zichzelf te beschermen zal de verlaten bevolking iedere groep steunen die hun een vorm van orde

en veiligheid biedt. Daarom is het belangrijkste niet de FARC te verslaan (militair of via andere middelen), maar de bevolking van die in de steek gelaten delen van het land te integreren. Alleen op die manier kan de FARC (en alle andere groepen) verzwakken en aan belang verliezen.

In dezelfde lijn: In het Colombia van tegenwoordig moet een oplossing van het conflict samengaan met (1) een betere verdeling van het grondgebied, en (2) een oplossing van het probleem van de illegale teelt, gezien de band van de boeren en van de FARC (en de andere groepen) met de coca-economie. Een Colombiaanse onderzoeker, Gustavo Duncan, zegt dat het eind van het conflict afhangt van “het vermogen van de regering om de maatschappelijke orde te veranderen in veel delen van het land die nu afhankelijk zijn van een drugseconomie”. De dag dat het de regering lukt ontwikkeling brengen aan de bevolking van de coca gebieden, verliezen de FARC en de andere groepen hun funderingen.

Maar omdat de kans heel klein is dat zoiets op korte termijn gebeurt, kunnen we zeker zijn dat dit conflict niet binnenkort, op wat voor manier dan ook, opgelost wordt. Een oplossing is niet zichtbaar, zolang de regering de coca boeren blijft beschouwen als criminelen (en helikopters en vliegtuigen brengt om hen en hun gewassen te besproeien) in plaats van te proberen hun ‘hart en geest’ te winnen.

Maar ook al wordt het conflict niet snel opgelost, sommige belangrijke dingen kunnen via onderhandelingen wel bereikt worden, zoals het menselijker maken van het conflict. De facties (ook het leger) zouden verplicht kunnen worden om de humanitaire akkoorden te respecteren: geen kidnapping, respect voor de gevangenen, respect voor de burgerbevolking.

Een keuze tussen oorlog en onderhandelingen leidt in deze situatie nergens toe. Niemand gaat de oorlog winnen, en de bereidheid tot onderhandelen is twijfelachtig. Een uitweg vinden uit het conflict is dus vooral in handen van de Colombiaanse regering(en). Helaas, als we oordelen vanuit de feiten, kunnen we niet concluderen dat de regering stappen in de goede richting doet.

Ik wil besluiten met een concreet voorbeeld uit de krant. In juli 2006, volgens een bericht van de AP, bezette het Colombiaanse leger de zone La Julia (Meta provincie, traditioneel Farc gebied). De regering kondigde meteen een groot ontwikkelingsprogramma voor het gebied aan (elektriciteit, water, een pont als vervoermiddel), en ook een militaire basis en een politiestation. Die aankondiging kreeg veel aandacht in de pers, de minister van Defensie was erbij, de gouverneur, een delegatie van de Amerikaanse ambassade... La Julia was een symbool dat de oorlog gewonnen kan worden met wapens. Het succes in La Julia moest getoond worden.

Dezelfde AP journalisten zijn anderhalf jaar later teruggegaan naar La Julia (december 2007), om te kijken hoe de situatie was. Ze ontdekten dat nu iedereen in La Julia bang is, er is nauwelijks handel, geen elektriciteit, geen water, geen pont en geen enkele teken dat iemand bezig is om die voorzieningen te bouwen. En nog erger, er is nog niet eens een gebouw voor de militaire basis. Onderweg naar La Julia, over een weg in slechte staat, kwamen de journalisten mensen van de FARC tegen – die dus weer terug waren.